

prejšnjih njegovih del do te enodejanke je izreden. V tehničnem pogledu se prezentira ta njegova enodejanka kot zelo dozorelo delo. Njegova instrumentacija je ne samo vseskozi zvočna, včasih zažari celo v čarobnih barvah. Navzlic temu pa je zelo lahkotna in prozorna. Osterc si je v harmoničnem pogledu ustvaril svoj jezik, ki je seveda, kot je naravno, oblikovan od sodobnih harmoničnih tokov, pa vendarle samosvoj.

Kar pa posebno vzbuja pozornost, je izrazita nadarjenost Osterčeva kot dramatika. Groteskno dogodevanje v njegovi enodejanki, ki se odvija s kinematografično brzino, ni le nikjer ovirano s tokom muzike, nasprotno mu sledi Osterc z izredno prožnostjo in gibkostjo, poglobivši se v vsako razpoloženjsko situacijo drame. On ima tisti nezmotljivo sigurni čut, ki ga smatram za najbistvenejšo potezo dramatično nadarjenega muzika, namreč čut, dati dramatični situaciji natančno pravilno širino, nič več in nič manj kot toliko kot je potreba, da situacija doseže potrebno teatrsko učinkovitost. Če pogledam vsa dosedanja muzikalno dramatična dela v Sloveniji, se mi zdi Osterčevo delo prvo, ki je teatrsko in dramatično popolnoma dozorelo. Zdi se mi, da je višek naše dosedanje produkcije na glasbeno dramatičnem polju.

Ko je bila Glasbena Matica v Varšavi, je svoječasni poljski ministrski predsednik Ponikowski, ki je obenem predsednik Zveze poljskih pevskih društev, nazdravljajoč Glasbeni Matici in ljubljanskemu mestu izrazil misel, da njegov pozdrav velja zlasti mestu Ljubljani, ki je s svojo kulturno tradicijo ustvarila ona tla, ki edino so omogočila razvoj in razcvit Glasbene Matice v njeno veliko umetniško popolnost. Kakor je globok ta pogled, se mi zdi tudi pravičen za ocenitev končno doseženega uspeha. Isti ozir na vse dosedanje napore našega glasbenega življenja in ustvarjanja daje Osterčevemu uspehu organsko ozadje in podlago, ne da bi kakorkoli zmanjšal individualno zaslugo in vrednost. Če pregledam vse naše glasbeno življenje tekom zadnjih štirideset let in vidim njegovo polagano rast do tega končnega uspeha, moram reči, da sem bil srčno vesel tega najnovejšega, tako muzikalno sočnega, zdravega in življensko močnega Osterčevega dela. Pozdravljam njegovo bodoče delo.

Anton Lajovic.

Umetnostna razstava četrte generacije. Ljubljana, Jakopičev paviljon. 2. do 22. septembra 1928.

Med šestorico mladih, ki so začetkom septembra razstavili v tivolskem paviljonu, je ljubljanskemu občinstvu najbolj, oziroma sploh edino znan slikar in grafik Miha Maleš. V ti čisto slučajno sestavljeni skupini je on gotovo še najbolj izdelana in samorodna natura, dasi je bolj ali manj vse, kar je razstavil to pot, le priprava in komaj osnutek za nekaj večjega, kar pričakujemo od njega že delj časa. Ti drobni dokazi lepega talenta pričajo o veliki plodovitosti, ki bruha na dan, žal, le preveč fragmentarična, premalo izklesana dela. Sinteze iz teh bleščečih poskusov na vse strani, pravega do-gnanja še pogrešamo, tistega, ki ustvarja velike, trajne kompozicije.

Za Maleša je morda najbolj značilna njegova življenska radost, ki se kaže v silovitosti in strastnosti, s katero se neprestano ukvarja z nerazrešno uganko erotike. Vendar pa Maleš v svojih erotičnih motivih prodre le redkokdaj globlje pod površino in njegov umetnostni odnos do «večno ženskega» ostane običajno v mejah preproste seksualne čutnosti.

Zbral je niz linorezov, ki so tehnično čisto zanimivo rešeni, povedo pa le bolj malo, potem vrsto risb in risb s peresom. Od teh dva, trije portreti res zaslužijo pohvalo: so originalni in niso leseni. Najbolj se je pa postavil Maleš z vencem monotipij, predvsem cvetličnih tihožitij. Pokazal se je z manj znane

strani: kot nežen kolorist izbranega okusa, ki zna neznatnemu motivu dati dekorativno pomembnost. Če bi ta še več obetajoči grafik opustil izvestne modne mušice in se dal samega sebe, čisto iskreno in neprisiljeno, če bi vihavo pretiravanje zamenjal s poglobitvijo in vernejšo naslonitvijo na prirodo, potem mu ne bo težko zasesti v naši grafiki eno najodličnejših mest.

Prvič je nastopil v Ljubljani slikar Olaf G l o b o č n i k, in sicer z deli iz raznih dob. Poleg Maleša je bil na ti prireditvi najjačji talent in tudi najbolj dozorel, dasi še močno išče prave smeri. Ne hlata za modnimi efekti, dasi so njegova olja vseskozi moderna po slikarski izvedbi. Globočnikove mirno ubrane kompozicije so več nego le studije, so solidno izdelane, pa ne konvencionalne in izražajo v neki meri docela svojstveno osebno, dejal bi, estetsko gledanje sveta. Predvsem jih diči v naših časih redka, skoro nepriljubljena vrлина: dober, diskreten okus. Slikarjev značaj bi lahko nazval melanholijo, ki se časih približuje že neki trpki vdanosti. Kjer gradi bolj na grobo, brez prevelike čuvstvene mehkočnosti (preti mu sentimentalnost!), postaja skoro mogočen. Tak je portret dekletca na cesti («Manja»), ki je kar imeniten po svoji prepričevalni preprostosti. Tudi «Primorka» spada nekako v to skupino. Mračnemu, romantičnemu razpoloženju slikarjevemu služijo zamolke barve, zastrti skupni toni: temno-modri, sivi, črnikasti. V «Pastirjih» je pokazal poskus iz zadnjega časa, doseči monumentalnost freske z živo barvo in razgibano kompozicijo. Preko studijske stopnje ne seže. Globočnik je sam uživač in slikar pokojne lepote, z nežno poetsko naravo, ki se nagiblje časih skoro že k literarnosti.

Odločen slikarski talent je Mira P r e g l j e v a. Nepopolnosti v tehniki in razne nedovršenosti prezremo ob neutajljivih kvalitetah, ki pričajo o pogumu in veliki marljivosti. Med številnimi portreti (deloma precej velikimi olji) jih je sicer nekaj, ki so bili trdi in okorni in prav za prav niso sodili na javno razstavo, zato pa so drugi boljši, nekateri — postavim «Julči» in veliki portret sedeče deklice — kar res odlični. Barvno jim ni kaj očitati, mlada slikarica skrbno izbira tone in jih združuje v okusne harmonije, ki izražajo živahen temperament, optimističen odnošaj do sveta in veliko vero vase. Z barvnimi ploskvami brez malenkostnega poskušanja samozavestno gradi like, ki se jim seveda često še poznajo različne hibe. Po navadi je karakterizacija modelov posrečena, povsod je vsaj vidno resno stremljenje, doseči več nego fotografsko sličnost. Pregljeva je moderna slikarica, pa ni zgolj posnemovalka niti privrženka skrajnih struj. Če se bo razvijala v dosedanjem pravcu, ki razodeva solidnost in resnobno pojmovanje umetniškega poklica, ji ne bo težko kmalu premagati začetniških ovir, ki še kalé neposredno uživanje njenih del.

Slikar Franc P a v l o v e c, za Ljubljano takisto novinec, je premalo pokazal, da bi si o njem mogel ustvariti pravilno dokončno mnenje. Razstavil je veliko oljno kompozicijo, ki jo je nazval «Ilustracija», dve pokrajini in tihožitje, vse v manjšem formatu, ter precejšnjo pastelno studijo. Po teh delih imam vtis, da je Pavlovec bolj umstveno snujoč, nekam literarno usmerjen značaj, nego svobodno čutno sprejemajoč in neposredno oblikujoč umetnik. Privid iz Cankarja je res l e i l u s t r a c i j a, brez lastne življenske moči in nujnosti. V črno-beli tehniki bi izražala v skromnem okviru vse isto. V Pavlovčevih slikah pogrešam radosti, jasnosti in mogočne stvariteljske svežine.

Slikar Janez M e ž a n pri nas še ni zelo znan. Poslal je dve oljni sliki ter več akvarelov in pastelov precej različne kakovosti. V olju je sicer še hladen in robot, vendar je Slomškov portret res dokaj moderno in pošteno delo, v nekem oziru skoro veličastno zamišljeno, čeprav brez bližje osebne značke

Po portretni sličnosti je moška glava zelo uspela, a je precej gladka. Boljši od akvarelov so nekateri pasteli, kjer je dosegel presenetljivo stopnjo virtuoznosti, da kar zataji značilnost materijala.

Kipar Nikolaj Pirnat se je predstavil s portretno studijo in tremi reliefi — za prvi nastop vsekakor preslabo. Njegovih sposobnosti ti drobci niso mogli predočiti. Tolste glava je močno vplivana, tudi reliefi so le bolj dekorativni; tudi zato niso dosegli učinka, ker so bili nesrečno polihromirani.

A kakor je Pirnat kot plastik razočaral, tako je kot ilustrator nadvse prijetno presenetil. Zdi se mi, da lahko trdim, da se je z njim pojavil satiričen talent, kakršnih med našimi risarji še nismo imeli mnogo. K točnemu opazovanju, smislu za značilnosti in pogumni, dasi skopi, a zato tem zgovornejši črti se pridružuje redko tenak socialni posluš in čut za takt. Pirnatovi satirični listi (ki v detajlih nekoliko spominjajo na Georgea Grossa) so žgoči protesti in glasne obtožbe našega družabnega reda — nereda. Zaradi tega človečanskega stališča gre Pirnatu izjemno stališče v mlajši naši umetnosti. — Kje se najde kdo, ki bo dvignil ta pri nas tako redki ilustratorski talent? Še dva, tri take fante, pa se ne bi bal začeti z izdajanjem umetniškega humoristično-satiričnega lista, takega, kakršnega Slovenci v teh časih tako bridko potrebujemo.

Spoznali smo, da se ta šestorica pripadnikov «četrte generacije», kakor so se sami krstili, med seboj prav v temeljih loči po pojmovanju umetniških nalog in življenja, po smereh, po starosti in tudi po sposobnostih. Odkod torej to nekako umetnostno-zgodovinsko zveneče ime? Je mar ta naziv le fantovska domislica ali skriva v sebi kal prepričanja, da je ž njimi nastopila nova doba v slovenski umetnosti? Ne verjamem. Toliko samospoznanja jim pa le prisodim, da se zavedajo vsega, kar jih loči in pa tudi, da je večina njih šele na prvih klinih visoke lestve do popolnosti in dovršenosti.

Razstava je dosegla svoj namen, pa da je bila «četrta generacija» tudi le gola reklama. Vzbudila je zanimanje za razstavljalce in jim dala vsaj moralne opore, ki jo zaslužijo. Mnogo manj je že v njihovem delu pozerstva, manj narejenih kretenj, manj boleznega hotenja, osupniti vsaj, če že ne ovladati občinstvo. Vse kaže, da se bližamo počasnemu ozdravljenju iz kaosa let po vojni. Spoznanje, da je rešitev le v delu in poštenosti, se širi. Tako gledam pristaše te četrte generacije: moči, enakovredne volji, še ni v njih, a nezadovoljnosti z obstoječim in hotenja, spolniti se v resnici, ne utajiš. Morda sami še ne pridejo v obljubljeni deželo, kažipoti vanjo so. To je dovolj.

K. Dobida.

Mariborska drama v jesenski sezoni. Ivan Cankar: Hlapci. — Sacha Guitry: Moj oče je imel prav. — Paul Gerald: Robert in Marianne. — Ludvik Fulda: Ognjenik. — Emile Zola: Thérèse Raquin. — Jaroslav Kvapil: Oblaki. — Julij Berstel: Dower—Calais. — Režija: razen tretje (Rakuša) vse Joško Kovič.

Vprizoritev drame uspe le, če je dobra kot celota. Za to je treba režiserja, ki ume v stvar zgnesti svojo idejo in jo napeti na svojo linijo, in ansambla, režiserjeve gmote, kot enote iz igralcev sličnih kvalit, kjer se izgubi individualij v režiserjevi volji in so vse vloge glavne.

Maribor letos ni pokazal takega režiserja. Zlasti ni to J. Kovič. Ambicija ga vnema k izredni marljivosti, podjetnosti in požrtvovalnosti; sicer pa le odkazuje prostor, uredi kretanje in naglašanje, skrbi za tempo in opremi oder, vse tehniško, obrtno. Nikoli še ni prodril v umetniško bistvo drame in se iz njega učil za svoj konkretni posel, kje še, da bi iz svojega kaj dolagal, kajti božjega ničesar nima. Tako ni bilo nič organsko živega, le slišali smo